

-
- Kekki: Tervetuloa kuuntelemaan Välitä viljelijästä-podcastia. Tänään meillä on täällä keskustelemassa miun lisäksi Melasta Jukka Lappi Mela-asiamies, tervetuloa.
- Lappi: Kiitoksia ja morjesta.
- Kekki: Meillä on aiheena maatalousyrittäjän työkyky ja työkyvyttömyyseläke. Miten se etenee siellä Melassa, millä tavalla ihmisten pitäis sit toimia. Mites tää maatalousyrittäjän työkyky yleensä menee? Minkälaisia kokemuksia siulla on siitä?
- Lappi: No, useimmiten työkyvyn menetyksen takana on jokin sairaus, tai vastaava, joskus tietenkin myös tapaturma, useimmiten sairaus. Ensimmäiseksihän se lähtee siitä, että hakeudutaan lääkäriin, kun ei kyetä enää sitä normaalia yrittäjätyötä tekemään. Jos työkyky on menetetty niin, että siihen työhön ei kykene, niin lääkäri kirjottaa sitten sairauslomaa. Sairausloma alkaa useimmiten pätkillä. Ensiksi esimerkiksi kolme kuukautta, tai puol vuotta ja niin edelleen. Ja silloin saa sairauspäivärahaa, jota maksaa sitten käytännössä KEELA. Nyt puhutaan sairausvakuutuslain mukaisesta päivärahasta. Sitä voidaan maksaa maksimissaan 300 päivää, kuitenkin niin, et se päättyy edellisen kuukauden loppuun, kun se 300 päivää tulee täyteen.
- Kekki: Miulla tuli tästä jo pari asiaa heti mieleen, että sit kun maatalousyrittäjä sairastuu, jos se nyt ois vaikka tuki- ja liikuntaelinjuttu, vaikka selkä tai olkapää tai polvi tai käsi. Useinhan mennään hakemaan sitä apua, että nyt on tullu tämmönen kipu tai vaiva. Niin joiltain maatalousyrittäjiltä unohuu pyytää sitä sairauslomaa. Vissiin se ois tärkeetä, että hakisi sitä sairauslomaa sitten, tai muistais hakea. Ja sitten oon kuullu sellastakin, että lääkärit sanoo, että pystyt sie pitämään vapaata? Maatalousyrittäjä vastaa, en mie tiijä, et saanks mie lomittajaa, niin sitten ei edes kirjojeta sairauslomaa. Niin tää ois vissiin aika tärkeetä vai?
- Lappi: No, juuri näin. Kaikki lääkärit eivät ymmärrä sitä, mitä maatalousyrittäjän työ tänä päivänä on, että jos on työkyvytön, niin silloin ei kyllä niihin fyysisiin käytännön töihin kykene. Ja jos sitten tämmöselle lääkärielle sattuu ajautumaan, niin sitten pitää osata pyytää sitä sairauslomaa, jos ei lääkäri osaa sitä kirjoittaa. Ja potilas, vai asiakasko se nykypäivänä on lääkäriillekin, niin jotta asiassa päästään sujuvasti eteenpäin, niin se vaatisi, että siinä syntyisi keskinäinen luottamus lääkärin ja asiakkaan välille. Lääkäri ottaa tämän ihan tosissaan tutkittavaksi, eikä vaan pistä paperia kiireesti pöyvältä etiäpäin ja niin edellensä.
- Kekki: Niin, jo sillen kun menee ensimmäisen kerran lääkäriin, niin maatalousyrittäjän pitäis muistaa että, kun hän haluaa jotain apua lääkäriltä, niin pitää muistaa myös ite kysyy tai pyytää, et ihan oikeesti sit lähettäis selvittämään sitä, vaikka kivun syitä. Että pääsis siitä eteenpäin, ettei se jäisi vain vaivan tai oireen hoitoon. Ja toiseksi pitäisi sit ainakin ite muistaa, jos lääkäri ei hoksaa sitä sairauslomaa esittää tai kysyy. Tai sitten voi joskus käydä niinkin, että vaikka lääkäri sanookin että on tarvetta sairauslomaa, niin kyllä se joku maatalousyrittäjäkin sanoo siihen, että en mie tarvii sitä ja mitäs mie sillä. Eli

tärkeää olisi, että saisi oikeasti hoitoa ja tutkimusta ja sairauslomaa. Mitäs sillä sairauslomalla sit tekee? Entä se sairauspäiväraha, rupeeks se vaan tulemaan vai?

(00.05.04)

Lappi: No, sairauspäiväraha pitää hakea.

Kekki: Joo.

Lappi: Joskushan se alkaa sillä ihan lyhyelläkin pätkällä, alta kymmenen päivää. Silloin meillä MYEL-vakuutetuilla on tämä Melan sairauspäiväraha, joka on tämän sairausvakuutuslain mukaisen päivärahan omavastuuajalta maksettavaa päivärahaa. Lyhyissä saitsuissa näin. Mutta sitten kun on se pitempi, niin silloin se haetaan aina sieltä KELA:sta ja hakemusta tehdessä pitää muistaa tsekata, että on MYEL-vakuutettu, niin sen jälkeen KELA siirtää tiedon Melalle. Ja KELA tekee päätöksen ja Mela maksaa osuutensa siitä sairausloman alusta.

Kekki: Okei, ja sinne pitää vissiin sit olla se sairauslomatodistus todisteeks?

Lappi: Kyllä. Se on useimmiten se A-todistus. Ja tänä päivänä, jos vaan on jonkinlaiset tietokonetaidot, se kannattaa hakea sähköisesti. Ja silloin käsittely kestää alle kymmenen päivää ja jos laitat paperihakemuksen, niin mututuntumalla siihen hukkuu puoltoista, kaks kuukautta ennen kuin sieltä vastaus tulee. Kyllä meitä koulutetaan tähän sähköiseen maailmaan.

Kekki: Ja jos ei ite osaa tehdä sitten, niin varmaan apujakin saa?

Lappi: Apuja löytyy aina. Se on ihme, jos ei ole tuttuja ihmisiä, jotka siinä vois auttaa ja asiamieskin auttaa.

Kekki: Niin. hyvä. No, sitten jos puhutaan sellasesta tilanteesta, et sairauslomapätkiä tulee useampia, niin onko se niin, että jos ajatellaan tätä työkyvyttömyyttä, niin sairausloma pitäisi olla samasta sairaudesta?

Lappi: Kyllä. Silloin jos puhutaan siitä pitkästä, yli vuoden kestävästä työkyvyttömyydestä, niin mikä johtaa sitten siihen työkyvyttömyyseläke/kuntoutustukihakemuksen tekemiseen, niin silloin ois tärkeää, että se työkyvyttömyys olis sen vuoden mittainen ja samasta sairaudesta. Eli työkyvyttömyyseläkettä tai kuntoutustukea ei voida myöntää työeläkelakien mukaan, jos ei ole vuoden yhtämittaista työkyvyttömyyttä samasta sairaudesta. Ja sitten tässä on se piirre, että KELA laskee näitä sairauspäivärahoja kahdelta vuodelta taaksepäin. Se saattaa loppua sitten yllättävän aikaseen se sairauspäivärahojen maksu, jos siellä on eri sairauksiakin ollut ja silloin tulee vastaan tää, että työkyvyttömyyseläkettä ei voida myöntää, kun ei siellä ole sitä yhtäjaksoista työkyvyttömyyttä samasta sairaudesta.

- Kekki: Ymmärsinks mie oikein, että siinä voi käyvä silleen, et sit jos on ollu jonkun verran niitä sairauslomia ja sitten on haettu sairauspäivärahaa ja on saatukin se, niin kun tietysti kuuluukin. Ja sit kuitenkin vaikka sairaus jatkuu ja periaatteessa on sairauslomalla, mutta kun tulee se 300 päivää täyteen niitä sairauspäivärahapäiviä, mut ei oo kuitenkaan sitä täyttä vuotta samasta sairaudesta niin ei voi hakee vielä sitä kuntoutustukeakaan tai työkyvyttömyyseläkettä?
- Lappi: Sitä voi hakea, mut sitä ei myönnetä, kun ei siellä ole sitä vuotta siitä samasta sairaudesta.
- Kekki: Niin, eli siinä vaan pitää pärjätä, et sitä rahaa ei voi saaha, mut kuitenkin kannattaa jatkaa sillä sairauslomalla.
- Lappi: Kyllä.
- Kekki: Et sit sais sen vuoden täyteen, jos on työkyvytön.
- Lappi: Ja sen tähden sillon kun nyt näitä sairauksia on, niin olis todella tärkeää, että pitäis huolta, että sinne ei tulis niitä katkoja sinne sairauslomien väliin, jos kerran tämmönen sairaus on, josta tämä työkyvyttömyys johtuu. Kerran ne katkot on aina siellä välissä ongelma.
- (00.10.00)
- Kekki: Niin, se pitää olla, pitääaks se olla ihan yhtäjaksonen se vuosi vai. Entäs jos siellä on niin kun muutaman päivän välejä, niin mitä se tarkoittaa?
- Lappi: Tota en ihan tarkkaan muista, että onks siellä muutama päivä jos on välissä, että sitä ei lasketa. Mut että kun tämmönen ongelma on, niin kannattaa pitää huolta siitä, että niitä katkoja ei tule. Ja se on oikeastaan itestä kiinni, aina ei pääse edes heti lääkäriin, mutta kun soittaa yleensä sinne lääkärille, niin siitä tulee se dokumentointi ja lääkäri voi sitten kirjoittaa sen sairausloman sieltä puhelinyhteyden perusteella, milloin on kerrottu sen työkyvyttömyyden jatkumisesta. Kun yleensä lääkäri kirjottaa sen vaan siitä hetkestä, kun ollaan siinä vastaanotolla, noin pääsääntöisesti.
- Kekki: Sit mulla tulee semmonen ajatus tästä nyt mieleen, kun puhutaan tästä työkyvyttömyydestä, että sä äskenkin sanoit, ja mie puhuin fyysisistä. Mutta voi kai se työkyvyttömyys olla myös psyykkistä, että on masennusta tai jotain muuta mielenterveyden häiriöitä?
- Lappi: Kyllä vain. Se, mikä on tänä päivänä surullista, niin semmonen lievä masennus, niin sillä perusteellahan, vaikka lääkäri kirjottaa sairausloman, niin se on muistaakseni niin, että KELA ei enää pidä työkyvyttömyyden syynä tällasta lievää masennusta, ja sairauspäivärahaa ei makseta. Semmonenkin ongelma tässä on tullu tässä meidän elossa.

- Kekki: Tuo on kyllä harmi kuulla, kun sit ajattelee ite tälleen, että jos on lievää masennusta, niin tarvittas siihen tukea, useimmitenhan masennus niin kun lähtee liikkeelle kuitenkin lievänä.
- Lappi: Ja se olis oikea hetki lähteä sitä apua hakemaan ja sillonkin tarvittas se turva siihen normaaliin elämään.
- Kekki: Niin, siinäähän se on todella tärkeä, et sit pääsis niin, ettei se masennus etenis vaan, että pääsis takasin pois siitä.
- Lappi: Eli takaisin työelämään.
- Kekki: Työkykyiseksi.
- Lappi: Työkykyiseksi.
- Kekki: Mites sitten, onks ihminen sit vaan työkykyinen tai työkyvytön, vai onks siitä jotain siltä väliltä?
- Lappi: Etenkin sit, jos mennään sinne kuntoutustuki / työkyvyttömyyseläkeasiaan sen vuoden jälkeen, niin siellä sitten on se täysi työkyvyttömyys, milloin työkyvystä on menetetty se kolme viidesosaa, joka on käytännössä se yli 60 %, jos prosentista puhutaan. Ja sitten täyden työkyvyttömyyseläkkeen / kuntoutustuen rinnalla, jos se eläke on alta 1150 aviopuolisoilla, taikka yksinäisellä alta 1300, niin on mahdollista saada sitä täydennystä KELA:lta. Mutta sitten, jos siitä työkyvystä on menetetty vain se kaksi viidesosaa, 40 % ja työkykyä ois sillon melkein se kolme viidesosaa tähteellä, niin silloin voidaan myöntää se osatyökyvyttömyyseläke, joka on käytännössä puolet siitä täydestä työkyvyttömyyseläkkeestä. Ja sitten KELA:n ei tunne ensinkään tällasta kun osatyökyvyttömyyseläke kuntoutustukia. Sillon ne eurot jäävät pääsääntöisesti aika lailla pieniksi.
- Kekki: Mites joku maatalousyrittäjä, jos se on osatyökykyinen, vaikka 60-prosenttisesti työkykyinen, että tavallaan ei oo täysin työkykyinen, mut ei oo täysin työkyvytönkään. Niin miten se voi vaan tehdä osan niistä töistä?
- Lappi: Se on mielenkiintoinen kysymys. Kun luetaan näitä eläkepäättöksiä, niin siellä nähtiin lukee, että arvioimme, että työkykyysi on alentunut vaan sen kaksi viidennestä. Ja ei siellä oteta kantaa siihen, että mitä se ihminen kykenee tekemään. Eli se on nyt sit tavallaan se hoitavan lääkärin lausunto on se olennainen. Siinä pitäis kyetä kuvaamaan sitä, että miten ne sairaudet vaikuttavat sen ihmisen työkykyyn.
- (00.15.05)
- Lappi: Se liian usein, että siinä on sitä puutetta.
- Kekki: Niin, siinä ei...

-
- Lappi: Vakuutusyhtiön lääkäri ei koskaan näe asiakasta, se tekee aina sen arvion hoitavan lääkärin lausunnon perusteella.
- Kekki: Eli sillä on hirveen suuri merkitys, mitä se hoitava lääkäri kirjottaa siihen lausuntoon.
- Lappi: Sillä on olennainen merkitys. Ja vielä sitten mulle tulee mieleen tästä sana löydökset. Eli mitä kansankielellä vikoja siitä ihmisestä löytyy ja miten ne vaikuttavat sen ihmisen työkykyyn.
- Kekki: Miulle tulee semmonen ajatus, et ehkä ne lääkäritkään ei oikein tiedä, miten tarkkaan heidän ois hyvä kirjottaa näitä.
- Lappi: Varmaankin näin. Eli kun tää on niin hetkistä tää mejän elämä nykyänsä, että lääkäriilläkin.
- Kekki: No, voiks sitä lausuntoo täydentää jotenkin?
- Lappi: Kyllä. Lääkäri voi aina, hoitava lääkäri voi aina täydentää omaa lausuntoansa.
- Kekki: Okei.
- Lappi: Sitten se, mikä on semmonen surullinen totuus, niin toinen lääkäri ei täydennä toisen lääkärin lausuntoa.
- Kekki: No, entäs sit, jos on vaikka sekä fyysisiä juttuja että psyykkisiä juttuja, et on masennusta, mut sen lisäksi on vaikka jotain muita kipuja, tai vaikka sattunu joku tapaturmakii tai muuten. Miten nää, ymmärretäänks näitä sitten tuolla, et on tavallaan kahta eri sairautta. Tai jos on vaikka montakin eri sairautta?
- Lappi: Useimmiten, niin siellähän on pitkä, pitkä lista niitä sairauksia.
- Kekki: Okei.
- Lappi: Mitä noin mututuntumalla minäkin olen näitä lausuntoja nähnyt. Se, mikä ois semmonen tärkeä asia, että se eniten työkykyä, mikä ois oikea sana, vaivaaja sairaus, niin se pitäs aina olla vielä merkattu ekaksi siihen luetteloon. Näin tässä on oppinut, että se, millä on eniten vaikutusta työkykyyn, niin se kannattas aina kirjata ekaks. Se on sitten oma lukunsa, kun lääkärit kirjottaa latinaa, niin myö asiakkaat sitten ymmärretään siitä, että mikä on mitäkin. Onhan siellä kyllä perustelut sitten suomeksi ja niin edellensä.
- Kekki: En voi olla sanomatta, että tulee mieleen semmonenkin, että tietysti työkykyhän ei oo pelkästään sitä fyysistä ja henkistä suorituskykyä. Vaan sehän on myös sitä osaamista ja työmotivaatiota ja sellastakin. Ja se mejän jokapäivänen työkyky jokaisella ihmisellä, niin sekin aina vähän vaihtelee, vähän niin kun mielialakin vaihtelee.

- Lappi: Päivät ovat erilaisia.
- Kekki: Niin.
- Lappi: Meillä jokaisella.
- Kekki: Niin, et semmosta sataprosenttista työkyvyttömyyttä ehkä jonakin päivänä, että on 110 lasissa niin sanotusti, mut jonain toisena päivänä on 90 tai jopa sit kun on flunssa, niin se on tosi lähellä nolaa, mut se on kuitenkin hyvin tilapäinen. Mut sit kun näitä sairauksia on monia, tai yks semmonen, joka selvästi haittaa sitä työntekoa. Ja miulla on vähän semmonen fiilis, et ne viljelijät joutuu tekee töitä siitä huolimatta, vaikka ne käytännössä, et tehään kipeinä töitä. Mitäs sitten? Se ei oo kuitenkaan peruste, et sie oot työkykyinen?
- Lappi: No, ei näin pitäisi olla, että etenkin kotieläintiloilla on todella mielenkiintonen juttu, että jos ei löydy jostakin sitä sijaista, lomittajaa tai vastaavaa, niin eläinsuojelulaki velvoittaa hoitamaan eläimet. Siinä mielessä olis tärkeää, että ne lääkärit kuitenkin niin ottaisivat kantaa siihen työkykyyn, kerran se on se olennainen asia. Eikä se, että löytyykö lomittajaa vai ei.
- Kekki: No, mennääks myö nyt sitten, vai tuliks siulle joku ajatus mieleen tässä?
(00.20.00)
- Lappi: No se, mikä nyt vielä sitten, äsken puhuttiin kotieläintiloista. Kun muistetaan se 300 sairauslomapäivää maksimissaan, mitä sitä voidaan maksaa, niin kotieläintiloilla on tosi tärkeää, että se työkyvyttömyyseläkehakemus / kuntoutustukihakemus, niin tehdään sillon kun vielä se sairauspäiväraha-asia on maksussa.
- Kekki: Ahaa.
- Lappi: Kun se hakemus on vireillä, niin sijaisapu, jos sitä on, voi jatkaa. Olkoon se päätös sitten myönteinen tai kielteinen, niin sen vireilläoloajan sijaisapu kuitenkin jatkuu. Se on tosi tärkeää. Ja sen, minkä olen oppinut tässä työssä, niin jos kyseessä oiskin tapaturman aiheuttama työkyvyttömyys, niin siellä ei tarvitse sitä hakemusta tehdä, vaan tapaturmapäiväraha muuttuu suoraan tapaturmaeläkkeeksi. Sielläkin on tää tietty päivämäärä olemassa, mut se jatkuu tapaturmaeläkkeenä.
- Kekki: Niin, eli sairaus ja tapaturman aiheuttama joku sairaus tai vamma, niin niitä käsitellään eri tavalla, tai niille on erilaiset pykälät siellä.
- Lappi: Ne on eri lain alaisia ja siitä tulee se ero.
- Kekki: Mites sitten nyt, jos mennään vaik sit siihen, että maatalousyrittäjä on ollu pätkissä, vaikka yhtenäisissä pätkissä sairauslomalla noin vuoden verran. Ja

työkyky on yhä heikko, niin miten sitten työkyvyttömyyseläkkeelle voi päästä tai hakeutuu? Ja saaks sitä kuka vaan, vai miten se menee?

Lappi: No, ei sitä varmaan kuka vaan saa, mut että sillon kun se tietty aika nyt menee yli, että päivärahaa ei voija maksaa, niin sitten tehdään hakemus. Ja tarvitaan sitten siltä hoitavalta lääkäriltä se B-lausunto, missä sitten kuvataan sairauksia tai vammoja ja sitä, miten ne vaikuttavat siihen työkykyyn, vai työkyvyttömyyteen, miten päin se nyt sitten ilmaistaankaan.

Kekki: Kenelle se hakemus tehdään? Tai mihin?

Lappi: No, maatalousyrittäjä tekee sen tietenkin tänne meidän Melaan, Ja jossakin mainoksessa lukee, että asiamies auttaa siinä, jos tuota itse ei sitä kykene tekemään. Tänä päivänä työkyvyttömyyseläkehakemuksenkin voi tehdä sähköisesti itse siellä Melan asiointipalvelussa.

Kekki: Joo, mie sen takia tarkensin tätä, kun sairauspäivärahaa saa hakea KELA:sta, mutta tätä, et muistetaan, et työkyvyttömyyseläkettä haetaan Melasta.

Lappi: Mutta jos tohon, jos sen vie KELA:aan sen hakemuksen, paperisen hakemuksen, niin kyllä se sieltä Melaankin menee, mut yleensä siinä vaan menee aikaa. Kun se oikea kohde on kuitenkin se Työeläkelaitos.

Kekki: Onks sillä mitään merkitystä, minkä ikänen se ihminen on. joka sitä työkyvyttömyyseläkettä hakee?

Lappi: Periaatteessa, jos on työkyvytön, niin sillähän ei pitäis olla mitään väliä tällä asialla, mut että semmonen ero siinä on, että jos olet alta kuuskymppinen, niin silloin sitä työkyvyttömyyttä ei arvioida pelkästään siihen omaan ammattiin, omaan yrittäjätyöhön, vaan kaikkiin töihin, mitä on olemassa. Ja yli kuuskymppisellä sitten sitä verrataan siihen omaan työhön. Eli kuuskymppisellä tietyillä sairauksilla saa sen työkyvyttömyyseläkkeen ja alta kuuskymppinen ei.

Kekki: No, mitäs se alta kuuskymppinen sit voi saaha?

Lappi: Alta kuuskymppiselle helposti tulee sieltä se päätös, että olet työkykyinen kevyempiin töihin. Siinä ei oteta kantaa, että missä se työpakka pitäis olla. Ja sitten jonkin verran myönnetään näitä osatyökyvyttömyyseläkkeitä / kuntoutustukia.

(00.25.01)

Lappi: Hyvin paljon tämmöset 58-, 59-ikäiset ihmiset, niin niille myönnetään semmonen pätkä kuntoutustukia ja sitten kun tulee se 60 täyteen, niin sit sitä haetaan täydeksi ja sit se jopa saatetaan myöntää, kun tulee tämä tietty ikä täyteen.

- Kekki: Mikä sen kuntoutustuen ja sen työkyvyttömyyseläkkeen ero on?
- Lappi: Euromäärässä sillä ei oo mitään eroa. Kuntoutustuki on määräaikainen, eli sillä on alkupäivä ja loppupäivä. Työkyvyttömyyseläke on myönnetty toistaiseksi. Eli kun se alkaa, niin käytännössä se kestää koko loppuiän, muuttuu vaan vanhuus- eli ikäeläkkeeksi silloin kun on tämä normivahvuuseläkeikä tullut vastaan.
- Kekki: Eli kuntoutustuki, sillä ajatellaan, että ihminen sit kuntoutuu?
- Lappi: Kyllä. Eli tavoitteena on, että ihminen kykenee palaamaan työkykyisenä työelämään.
- Kekki: Okei. No, varmaan on ihan eri asia sit sekin, että miten se kuntoutustuki auttaa siinä, että mitä kaikkea muuta se kuntoutus tai kuntoutuminen voi olla. Mut että taloudellisessa mielessä sillä ei oo väliä sen summan kannalta. Mut kuntoutustuki, jos se myönnetään vaik johonkin tiettyyn päivään, niin pitääks sitä sit hakee uudelleen, jos yhä on työkyvytön vai miten se menee?
- Lappi: Kyllä vain. Tänä päivänä, niin jatkohakemukseksi riittää itessänsä se uusi B-lausunto, kun se on perillä vaikka täällä mejän Melassa, niin ennen, ennen kun se kuntoutustuki päättyy. Se B-lausunto on jo se jatkohakemus ja sitten tarvittaessa Melasta soitetaan, jos tarvitaan lisäselvitystä.
- Kekki: Niin, se pitäs vaan niin kun viljelijän ittensä muistaa, että millon se oli päättymässä ja ennen sitä käyvä uudelleen lääkärissä ja saaha se lausunto ja toimittaa se Melaan. No jos sit se unohtuu, sit huomaa vaan, että no tässä kuussa mie en saanukaan nyt sitä kuntoutustukea, niin mitäs sitten?
- Lappi: No silloin sitä, jos ei ole taas kotieläintilasta kyse, voi hakea jatkohakemuksella ja siinä ei sen suurempaa murhetta ole. Mutta taas, jos oli se kotieläintila, jossa oli nämä sijaisavut pyörimässä, niin silloin siellä pitää olla se ennen kuntoutustuen päättymistä se jatkohakemus, vaikka se B-lausunto, niin siellä ennen sitä päättymistä.
- Koko: Koska muuten menettää sen sijaisapu oikeuden vai?
- Lappi: Kyllä.
- Kekki: Just. No, tässä on monta muistettavaa viljelijällä.
- Lappi: Todella monta. Ja etenkin silloin jos on ongelmana nämä psyykkiset, henkiset asiat, niin silloin on vielä, että kuka kantaa huolta semmosen ihmisen tilanteesta, että nää pysyy vireessä nämä etuudet.
- Kekki: No, miulle tulee mieleen Välitä viljelijästä (naurahdus)
- Lappi: (naurua)

- Kekki: Projektityöntekijänä, että myö ainakin kannetaan huolta. Mut ei myökään voija kaikkien ihmisten päivämääriä ihan tarkalleen kirjaa pitää. Mut ei oo vissiin sitten Melallakaan sellasta, et jos on joku päättymässä, et ne laittais jotain kirjettä tai?
- Lappi: No, periaatteessa sieltä tulee jatkohakemus.
- Kekki: Okei.
- Lappi: Ilmotus tai kirje. Jos sitten on tämmönen, sanottasko, hieman vaikeampiasteinen sairaus olemassa, niin se ei lohduta, jos se muutaman kuukauven päästä vasta avaa näitä kirjeitä, niin sit se on jo menny ohi.
- Kekki: Niin, kyl minuu tässä niin kun harmittaa se, et tavallaan hirveen tarkkana pitää olla maatalousyrittäjän. Ja kaikki nää tulee sen päälle, että jos on niitä eläimiä, niin ne pitää hoitaa ja vaikka ois lomittaja, on saanu sijaisavun ja kaikki, niin eihän se semmonen johtamis- ja paperityö, niin ei sitä varmaan voi lomittajalle siirtää tai muulle, et tietyllä tavalla maatalousyrittäjä joutuu tekemään koko ajan jotain töitä siitä huolimatta, vaikka ois ihan sataprosenttisesti työkyvytön tietyllä tavalla. Jos on vaikka tosi vakavasti masentunu. Niin miten sitten? Tässä mennään kyllä aika tiukoille.
- Lappi: Nimenomaan, että sillon jos on tämmönen fyysinen vamma, joka aiheuttaa työkyvyttömyyttä ja kun konttori on kohallaan.
- (00.30.01)
- Kekki: (nauradus)
- Lappi: Kansankielellä, niin sillonhan nää asiat pysyy hallinnassa. Mut sillon kun siellä on tämä henkinen puoli mukana, niin silloin onkin jo paljon vaikeampi tilanne, että kuka sitä yritystä sitten oikein johtaakaan, jotta paperit on oikeassa paikassa, oikeassa ajassa. Tai hakemukset.
- Kekki: Niin
- Lappi: Nykypäivänä se ei ole paperia, vaan se on vain hakemus.
- Kekki: Miulle tulee ajatus, et kenellähän meillä on konttori kohallaan (naurua) että eiköhän se konttoritilanne itse kullakin aina vähän vaihtelee. Mut se justinsa, et jaksaa tehdä ja jaksaa paneutua. Kaikkihan unohtaa joskus jotain, mut se, et ois suurin piirtein ne asiat niin kun hallinnassa. Entäs viel sit nyt se semmonen tilanne sitten, että sitä eläkettä ei myönnetä ollenkaan, sitä työkyvyttömyyseläkettä, tai sit se myönnetään osittaisena ja se ei niin kun maatalousyrittäjän mielestä vastaa sitä tilannetta. Mitä sitten?
- Lappi: Päätöksestähän voi aina valittaa. Se pitää muistaa, että kaikista päätöksistä on se valitusoikeus. Ja jos sitten vielä löytyy lisää näitä mahdollisia sairauksia, vammoja, joita ei ole vielä siinä käsittelyn yhteydessä osattu tai muistettu tai

niitä ei ole vielä silloin löydetty. Se on se konsti siitä, että valittaa ja toimittaa lisälausuntoja. Mutta sitten se on vaikea tilanne, että jos ei mitään uutta ole, hylkypäätös on tullu, niin miten sie sitten kykenet tekemään niitä töitä, vaikka hoitava lääkäri on sitä mieltä, että et kykene. Mut että sitten työeläkelaitos sitten on sitä mieltä, että olet työkykyinen.

Kekki: No, mihin siitä valitetaan? Sinne Melaan?

Lappi: Käytännössä siis, jos valituksesta puhutaan, niin se menee sinne muutoksenhakulautakuntaan, mutta valitus käytännössä tehdään sinne Melaan. Ja se on se 30 päivää plus 7 päivää se aika, missä ajassa se valitus pitää tehdä.

Kekki: Niin siitä, kun se päätös on tullu tietoon.

Lappi: Annetaan.

Kekki: Vai annetaan?

Lappi: Annettu ja siitä vielä sit 7 päivää, kun posti kulkee, niin siitä se noin pääsääntöisesti tulee.

Kekki: Ja valitus toimitetaan siitä päätöksestä Melaan. Ja sit Mela laittaa sen tänne.

Lappi: No, sitten jos siellä on esitetty jotakin uutta, niin Melahan voisi oikaista sen päätöksen, jos on jotakin uutta merkittävää tietoa löytynyt. Jos ei Melan mielestä näin ole ollut, niin sit se menee 30 päivän päästä siitä valituksesta sitten taas etiäpäin sinne muutoksenhakulautakuntaan. Ja siitä tulee sitten taas tieto tänne valituksen tekijälle. Ja sit perusteet vielä, että miksi se on mennyt sinne. Ei ole esitetty mitään uutta, päätöstä on pidettävä oikeana.

Kekki: Kun se menee sinne muutoksenhakulautakuntaan, niin kuinka pian sieltä tulee vastaus?

Lappi: Puolesta vuojesta vuoteen, sillä välillä kestää se.

Kekki: Ohhoh, aika pitkä aika odottaa.

Lappi: Pitkä aika.

Kekki: Ja sit siinä välissä et saa tukea mistään?

Lappi: Pääsääntöisesti näin.

Kekki: Lomitusoikeus on, kun se on tavallaan vireillä.

Lappi: Ei oo sillon jos on sieltä tullut se hylky.

Kekki: Päätös, et sit on..

- Lappi: Sit se loppu siihen, kotieläintiloista kun puhutaan, mm.
- Kekki: Niin, eli silloin yleensä viljelijät sit luopuu siitä karjasta.
- Lappi: No, se on yksi vaihtoehto.
- Kekki: Niin.
- Lappi: Mm. tai etsitään jostakin uusia tekijöitä.
- Kekki: Niin. Tulee mieleen semmonenkin, et joillakin tiloilla voi olla tämmönen sukupolvenvaihostilanne tuloillaan, mut ei oikein tiijetä, et pitäskö tehdä sukupolvenvaihos, kun ei tiijetä pääseekö vanhempi osapuoli työkyvyttömyyseläkkeelle, mut se ei pysty sitä työtä enää tekemään ja nuorempi niin kun oottelee siinä epämääräisessä tilanteessa. Siinä varmaan on ihmissuhteetkin sit jo koetuksella.
- Lappi: Kyllä. Ja tää asia on muuttunu tuosta menneestä ajasta. Ennen vanhaanhan siellä tiloilla oli se nuori sukupolvi mukana töissä, joskus jopa vakuutettunakin, vai pitäskö sanoa, että aika useasti. Mut tänä päivänä ei enää juurikaan näin ole, vaan se nuori polvi on pääsääntöisesti jo muualla töissä.
- (00.35.03)
- Lappi: Ja sitten päätöksenteko, että tuleeko maatilalle ja jättää palkkatyönsä, niin se on paljon isomman kynnyksen takana kun se, että jos olis jo siinä tilalla ja on niitä töitä tehnyt, silloinhan tämmösen spv:n toteuttaminen ei välttämättä ole mikään ongelma. Ongelma on vaan se, että tuleeko euroja vai ei.
- Kekki: Niin. Kyllä miekin tiijän tänäkin päivänä semmosia tiloja, joissa ne nuorempi väki on, tai vaikka yksi, se tuleva jatkaja siellä töissä, vaikka vakuutettunakin. Mut sit se, että tavallaan siinä on se epävarmuus siitä, et miten sit, uskaltaaks se vanhempikaan lähtee siihen sukupolvenvaihdosjuttuun mukaan, jos ei se tiijä, et miten hänen toimeentulonsa on turvattu. Ja sit jos on vielä tämmönen, et nuorempi sukupolvi on muualla töissä, niin eihän se voi irtisanoutua sieltä töistä ennen kun se voi olla varma, et se sukupolvenvaihdos toteutuu.
- Lappi: Juuri näin, eli se aina vaatii sitä harkintaa ja selvitystä. Kuitenkin kaikkien toimeentulo pitäis kuitenkin olla turvattuna, se antaa sitä valmiutta tehdä niitä päätöksiä.
- Kekki: Ja sit tulee semmonenkin ajatus vielä, että sit myöskin se tilan toiminta, niin se on vähän sellasella tyhjäkäynnillä siinä, et sitä pitäis vähintään ylläpitää, mut kaikki kehittäminen ja muu on varmaan paussilla sillä hetkellä. Tässä koko prosessissahan voi mennä vaikka pari vuottakin sitten.
- Lappi: Nyt taas menee vähän tällaselle mututuntumalla, mutta useimmiten se ei oo ehkeis tyhjäkäyntiä vaan se jo hiipuu se toiminta. Ja sen jälkeen se

---

jatkaminen on vielä vaikeampaa, etenkin jos se kestää vuosia se hiipuminen, niin siintä on aika vaikea sitten ponnistaa uudelleen vauhtiin.

Kekki: No, mites sitten, tässä ollaan aika synkissä asioissa oltu. Milläs tavalla positiivisesti myö voitais lopettaa tää meidän keskustelu (naurua) Onko mitään, ei mitään keinotekosta kevennystä, mutta vai pystyiskö tätä kattoon jostain positiivisesta näkökulmasta tätä kuvioo, mikä tähän on luotu?

Lappi: No, onko se positiivista, että meillä kuitenkin pitäis olla semmonen, onko se asenne vai mikä täällä, että elämä kuitenkin jatkuu. Eurot ei juokse ihan niin kun pitäis, mut elämä kuitenkin jatkuu. Ja kun teidän tiettyjä asioita, niin sitten jopa pärjätäänkin.

Kekki: Toi oli aika hyvä lopetus. Kiitos tästä keskustelusta.

Lappi: Kiitos, kiitos.